

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет залізничного транспорту
Факультет економічний
Кафедра фінансів, обліку і аудиту

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ ГРОШІ І КРЕДИТ

Код та назва спеціальності	072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Назва освітньої програми	Управління фінансами, банківська справа та страхування
Рівень освіти	перший (бакалаврський)
Форма навчання	Денна / заочна
Семестр	3
Кількість кредитів ЄКТС	4
Форма підсумкового контролю	екзамен
Розробник програми	Бойко Дмитро Іванович к.е.н., доцент доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту

Харків – 2025

ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Обов'язкова : цикл професійної підготовки

Курс: 2 / Семестр: 3

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Бойко Дмитро Іванович, к.е.н, доцент

Профайл викладача – <https://kart.edu.ua/staff/bojko-dmitro-ivanovich>

Контактна інформація - boyko20@kart.edu.ua

Час та аудиторія проведення занять: згідно розкладу – <http://rasp.kart.edu.ua>

Сторінка курсу в MOODLE - <https://do.kart.edu.ua/course/view.php?id=15603>

МЕТА І ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Метою освітньої компоненти «**Гроші і кредит**» є формування у здобувачів освіти системи теоретичних знань і практичних навичок щодо сутності, функцій та ролі грошей і кредиту в економіці, механізмів грошово-кредитної системи, діяльності фінансово-кредитних установ, а також впливу грошово-кредитної політики на розвиток національної економіки.

Основними завданнями освітньої компоненти є:

- розкриття економічної сутності грошей, їх функцій, форм і ролі в ринковій економіці;
- вивчення еволюції грошових систем та особливостей їх функціонування в сучасних умовах;
- ознайомлення з механізмами грошового обігу та регулюванням грошової маси;
- формування знань про сутність, принципи та форми кредиту;
- аналіз ролі банківської системи у забезпеченні грошового обігу та кредитування економіки;
- вивчення інструментів і методів грошово-кредитної політики центрального банку;
- набуття навичок аналізу грошово-кредитних процесів та оцінювання їх впливу на макроекономічну стабільність;
- розвиток аналітичного мислення та вміння застосовувати отримані знання для вирішення практичних економічних завдань.

КОМПЕТЕНТНОСТІ І РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері грошових і кредитних відносин, що передбачає застосування теорій і методів фінансово-економічної науки в умовах невизначеності, аналіз функціонування грошово-кредитної системи, діяльності банківських і небанківських фінансових

установ та оцінювання впливу грошово-кредитної політики на розвиток економіки.

Заплановані загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК15. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку

Результатами навчання (ПР):

ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи, страхування та фондового ринку.

ПЕРЕДУМОВИ (ПРЕРЕКВІЗИТИ)

Перелік дисциплін чи курсів, необхідних для засвоєння: «Вступ до фаху», «Мікроекономіка».

ПІСЛЯУМОВИ (ПОСТРЕКВІЗИТИ)

Дисципліни, для яких знання з цієї дисципліни є базовими: «Фінанси», «Економетрика», «Банківські операції», «Центральний банк та монетарна політика».

ВІДПОВІДНІСТЬ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ ГЛОБАЛЬНИМ ЦІЛЯМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДО 2030 РОКУ

Відповідно до резолюції ООН №70/1 та Указу Президента України №722/2019, освітня компонента сприяє досягненню таких Цілей сталого розвитку:

- **SDG 4. Якісна освіта** – забезпечення формування економічної та фінансової грамотності, підготовка фахівців, здатних до відповідального прийняття фінансових рішень.
- **SDG 8. Гідна праця та економічне зростання** – поглиблення знань щодо ролі грошово-кредитної системи у стимулюванні економічного розвитку, інвестиційної активності та зайнятості.
- **SDG 9. Промисловість, інновації та інфраструктура** – розуміння механізмів фінансування інновацій, розвитку фінансової інфраструктури та доступу до кредитних ресурсів.
- **SDG 10. Скорочення нерівності** – аналіз впливу фінансової та кредитної політики на доступ різних груп населення до фінансових послуг.
- **SDG 16. Мир, справедливість та сильні інституції** – формування уявлень про роль центрального банку, фінансового регулювання та стабільності грошово-кредитної системи.
- **SDG 17. Партнерство заради сталого розвитку** – усвідомлення значення міжнародної фінансової співпраці та інтеграції України у світову фінансову систему.

Освітня компонента «Гроші і кредит» формує у здобувачів освіти системне розуміння економічної сутності та ролі грошей і кредиту в розвитку ринкової економіки, закономірностей функціонування грошово-кредитної системи, механізмів грошового обігу та кредитних відносин, діяльності банківських і небанківських фінансово-кредитних установ, а також інструментів і наслідків реалізації грошово-кредитної політики держави в умовах макроекономічної нестабільності та глобалізації.

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Змістовий модуль 1. Грошова система та грошовий оборот.

Тема 1. Сутність і функції грошей

Історичний розвиток форм вартості та грошей. Раціоналістична та еволюційна концепція походження грошей. Сутність грошей як загального еквівалента. Портфельний підхід до означення суті грошей. Гроші як гроші та гроші як капітал. Форми грошей та їх еволюція. Вартість грошей та засоби їх вимірювання. Основні функції грошей..

Тема 2. Грошовий оборот і грошова маса

Сутність грошового обороту. Суб'єкти та об'єкти грошового обороту. Структура сукупного грошового обороту. Основні сфери грошового обороту. Готівковий та безготівковий грошовий оборот. Модель сукупного грошового

обороту. Грошові потоки та їх структура. Грошова маса та основні форми її існування. Характеристика грошових агрегатів. Закони грошового обігу. Швидкість обігу грошей та фактори, що її визначають

Тема 3. Грошовий ринок

Суть і структура грошового ринку. Ринок грошей та ринок капіталів. Попит на гроші. Теоретичні моделі попиту на гроші. Пропозиція грошей. Грошовий мультиплікатор. Рівновага на грошовому ринку. Рівноважна процентна ставка.

Тема 4. Грошові системи

Поняття грошової системи та її елементи. Основні принципи організації та моделі побудови грошових систем. Система безготівкових розрахунків. Валютна система. Система готівкового обігу. Типи грошових систем. Саморегульовані грошові системи. Регульовані грошові системи. Становлення та розвиток грошової системи України.

Тема 5. Інфляція і грошові реформи

Теоретичні концепції інфляції. Суть інфляції та її основні форми. Основні показники вимірювання інфляції. Методи регулювання інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції. Особливості інфляційного процесу в Україні. Грошові реформи як радикальні заходи негативних соціально-економічних наслідків інфляції.

Змістовий модуль 2. Кредитна система суспільства та методи грошово-кредитного регулювання.

Тема 6. Кредит у ринковій економіці

Позичковий капітал як форма грошового капіталу. Ринок позичкових капіталів. Позичковий процент. Норма процента. Процентний ризик. Необхідність та сутність кредиту. Основні функції кредиту. Проблеми реалізації позитивних функцій кредиту в Україні. Еволюція кредитних відносин. Функціональна характеристика й типи кредитних відносин. Суб'єкти та об'єкти кредитних відносин.

Тема 7. Кредитна система. Центральні банки

Поняття кредитної системи. Основні типи та моделі побудови кредитних систем. Загальна структура кредитної системи. Інфраструктура кредитної системи. Банківська система. Емісійні та неемісійні банки. Основні функції банків. Центральний банк – орган держаного грошово-кредитного регулювання економіки. Національний банк України: особливості створення, діяльності та перспективи розвитку. Функції центрального банку.

Тема 8. Комерційні банки та їх основні операції

Суть та призначення комерційних банків у сучасному економічному просторі. Класифікація комерційних банків. Основні показники діяльності комерційних банків. Загальна характеристика банківських операцій.

Тема 9. Фінансові посередники грошового ринку

Сутність, призначення і види фінансового посередництва. Фінансові посередники як суб'єкти грошового ринку. Порівняльна характеристика банків та небанківських фінансово-кредитних установ. Небанківські фінансово-

кредитні установи. Небанківські фінансово-кредитні установи, їх види та особливості функціонування в Україні.

Тема 10. Валютний ринок і валютні системи

Поняття валютної системи. Основні елементи національної валютної системи. Сутність та класифікація валют. Валютний курс та його функції. Регулювання валютних курсів. Дисконтна політика. Девальвація та ревальвація. Режим валютного курсу в Україні. Загальна характеристика та структура валютного ринку. Кредитування зовнішньої торгівлі. Міжнародні довгострокові кредити. Міжнародні валютно-кредитні організації.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Дослідження еволюції форм грошей. Розрахунок мінової та споживчої вартості грошей. Робота з практичними прикладами виконання грошима своїх функцій.
2. Розрахунок швидкості обігу грошей. Аналіз обсягу і структури грошової маси.
3. Побудова кривої пропозиції грошей. Розрахунок грошового мультиплікатора
4. Розрахунок рівня та темпу інфляції. Особливості інфляційного процесу в Україні
5. Робота з відсотковими та обліковими ставками. Визначення параметрів кредитних угод.
6. Робота з річними звітами банківських установ.
7. Розрахунок котирування валют. Особливості формування валютної системи України.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Вид роботи	Сутність
Опрацювання теоретичного матеріалу	Самостійне вивчення основних понять та категорій курсу; аналіз законодавчих актів та нормативних документів; опрацювання рекомендованої літератури, електронних ресурсів і матеріалів, необхідних для засвоєння тем дисципліни.
Підготовка до практичних занять	Опрацювання методичних вказівок; виконання розрахункових завдань, аналіз ситуаційних кейсів і практичних прикладів; підготовка до обговорення тем і проблем грошового обігу; аналіз даних банківських установ та НБУ, законодавчих змін та актуальних подій у сфері грошово-кредитної системи.
Виконання індивідуальних завдань	Розроблення аналітичних або дослідницьких робіт; підготовка презентацій, порівняльних оглядів, аналітичних записок чи есе; виконання розрахункових робіт або використання елементів неформальної освіти.
Підготовка до підсумкового контролю	Систематизація та узагальнення знань з усіх тем курсу; повторення ключових понять, законодавчих норм та практичних аспектів; виконання тестових і ситуаційних завдань; підготовка до комплексного оцінювання результатів навчання у формі екзамену.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Денна форма навчання

№	Тема	Лекції, год	Практичні, год	Самостійна робота, год	Всього, год
1	Сутність і функції грошей	2	1	6	9
2	Грошовий оборот і грошова маса	6	2	8	16
3	Грошовий ринок	2	2	4	8
4	Грошові системи	2	1	10	13
5	Інфляція і грошові реформи	2	1	4	7
6	Кредит у ринковій економіці	4	2	10	16
7	Кредитна система. Центральні банки	2	1	9	12
8	Комерційні банки та їх основні операції	4	2	10	16
9	Фінансові посередники грошового ринку	2	1	8	11
10	Валютний ринок і валютні системи	4	2	6	12
	Всього	30	15	75	120

Заочна форма навчання

№	Тема	Лекції, год	Практичні, год	Самостійна робота, год	Всього, год
1	Сутність і функції грошей	1		10	11
2	Грошовий оборот і грошова маса	2	2	12	16
3	Грошовий ринок			10	10
4	Грошові системи			10	10
5	Інфляція і грошові реформи			10	10
6	Кредит у ринковій економіці	2		18	20
7	Кредитна система. Центральні банки			10	10
8	Комерційні банки та їх основні операції	1	2	10	13
9	Фінансові посередники грошового ринку			10	10
10	Валютний ринок і валютні системи			10	10
	Всього	6	4	110	120

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

У межах навчальних годин, виділених на самостійну роботу передбачено виконання індивідуального науково-дослідного завдання, що є одним із засобів оволодіння навчальним матеріалом, формує здатність студента до самоосвіти і автономної науково-дослідницької діяльності. Завдання передбачає підготовку реферату або доповіді з презентацією. Виконання реферату або доповіді має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі прочитаних лекцій та практичних занять. Тематику рефератів студент самостійно обирає з переліку запропонованих викладачем тем або подає власну пропозицію, яка узгоджується з викладачем.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання визначаються відповідно до Положення про організацію освітнього процесу УкрДУЗТ (<https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/polozhennja-pro-oopnova-redakcija-2024.pdf>)

При викладанні освітньої компоненти для активізації навчального процесу на практичних заняттях передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як міні-лекції, кейс-технології, семінари-дискусії, ділові ігри та ситуаційні завдання.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Формою підсумкового контролю є екзамен. Форма проведення семестрового екзамену – електронне тестування. При проведенні підсумкового контролю у формі електронного тестування використовується набір тестових завдань, які містяться в базі електронних курсів системи дистанційного навчання Moodle для перевірки знань здобувачі освіти.

Методи контролю: усне опитування, поточний контроль, модульний контроль (тести), підсумкове тестування.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Реальні результати навчання студента ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за допомогою критеріїв, що описують дії студента для демонстрації досягнення результатів навчання відповідно до Положення про контроль і оцінювання якості знань студентів в УкрДУЗТ (<https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/pologennya-pro-kontrol-ta-ocinuvannya-2015.pdf>) та Порядку проведення заліково-екзаменаційної сесії в умовах воєнного стану https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/porjadok_sesija_vijskovij-stan.pdf

Максимальна кількість балів за модуль		
Поточний контроль	Модульний контроль (тести)	Сума балів за модуль
до 60	до 40	до 100
Поточний контроль		3 семестр
1 Обговорення проблемних питань на семінарських заняттях Складові: <ul style="list-style-type: none"> ● аналіз ситуації та ідентифікація проблеми; ● аргументація та логічність пропонуваного рішення ● аналітичність, аргументованість висновків		0 – 15
2 Виконання практичних робіт протягом модулю Складові: <ul style="list-style-type: none"> ● правильність і повнота виконання розрахунків; ● аналітичність, аргументованість висновків ● оформлення роботи та дотримання вимог		0 – 20
3 Поточне тестування		0 – 25
підсумок		мак 60

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100-бальною шкалою	ECTS оцінка
відмінно – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
добре – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
задовільно - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
незадовільно - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ПОЛІТИКА КУРСУ

Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в УкрДУЗТ (<https://kart.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/05/polozhennja-pro-ooop-nova-redakcija-2024.pdf>) прозорість, неупередженість оцінювання досягнень студентів є одним із принципів забезпечення якості освітнього процесу

Політика забезпечення дотримання учасниками освітнього процесу академічної доброчесності визначається Кодексом академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту <https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/kodex.pdf>

Основні заходи запобігання та виявлення академічного плагіату визначаються Положенням про організацію освітнього процесу Українського державного університету залізничного транспорту (далі – Університет) <https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/polozhennja-pro-ooop-ukrduzt-2021.pdf>

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Гроші як економічна категорія: сутність, походження та функції.
2. Теорії грошей та їх еволюція.
3. Форми грошей та особливості їх обігу в сучасній економіці.
4. Грошова система: поняття, елементи та типи.

5. Грошовий обіг та механізм його організації.
6. Грошова маса: структура та показники вимірювання.
7. Грошові агрегати та їх характеристика.
8. Швидкість обігу грошей і фактори, що на неї впливають.
9. Інфляція: сутність, причини, види та соціально-економічні наслідки.
10. Антиінфляційна політика держави.
11. Кредит як економічна категорія: сутність, функції та принципи.
12. Теорії кредиту та їх розвиток.
13. Форми і види кредиту.
14. Кредитна система: структура та функції.
15. Банківська система: поняття, рівні та роль в економіці.
16. Центральний банк: статус, функції та інструменти впливу.
17. Грошово-кредитна (монетарна) політика: цілі, типи та інструменти.
18. Процентна ставка: сутність, види та чинники формування.
19. Банківські ресурси та джерела їх формування.
20. Активні операції комерційних банків.
21. Пасивні операції комерційних банків.
22. Грошовий ринок: структура, учасники та механізм функціонування.
23. Ринок капіталів та його особливості.
24. Платіжні системи та організація безготівкових розрахунків.
25. Фінансові технології та їх вплив на грошово-кредитну систему.
26. Валютна система: національна та світова.
27. Валютний курс: сутність, види та фактори формування.
28. Міжнародний кредит та його роль у світовій економіці.
29. Міжнародні фінансові організації та їх функції.
30. Роль грошово-кредитної системи у забезпеченні макроекономічної стабільності та економічного зростання.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Закон України «Про Національний банк України» № 679-XIV від 20.05.1999 р. (із змінами та доповненнями) Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000 р. (із змінами та доповненнями) Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

3 Бойко Д.І. Гроші і кредит: Навч. пос. / Л.Л. Калініченко, О.О. Коковіхіна, Д.І. Бойко, І.М. Войтов - Харків: УкрДУЗТ, 2016. - 234 с.

4 Гроші та кредит: підручник / О. В. Дзюблюк, Б. П. Адамик, Г. Р. Бялянт [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. - Тернопіль : ТНЕУ, 2018. - 892 с.

5 Гроші та кредит: навч. посібник / С. П. Стеценко, В. В. Титок, Н. В. Лисиця [та ін.]; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. - Київ : КНУБА, 2024. - 227 с. - Бібліогр: с. 225 – 227

6 Іванчук Н. В. Гроші і кредит: навчальний посібник. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 332 с.

7 Суздальова О. С. Гроші та кредит: навч. посібник / О. С. Суздальова. – Київ: МДУ, 2024. – 169 с. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/6038>

Інтернет-ресурси:

1 <http://lib.kart.edu.ua/> (Електронний портал УкрДУЗТ)

2 <http://portal.rada.gov.ua> (Офіційний портал Верховної Ради України);

3 <http://kmu.gov.ua> (Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України (КМУ);

4 <http://minfin.gov.ua> (Міністерство фінансів України);

5 <https://www.bank.gov.ua> (НБУ)

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Матеріально-технічне забезпечення. На навчальних заняттях здобувачі повинні мати: гаджети з можливістю підключення до Інтернету; перевірений доступ до застосунків Microsoft Office: Moodle; Zoom; інстальований на ПК та /або мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point); активований акаунт університетської пошти (student.i.p.@ kart.edu.ua) на Office365.

Інформаційне забезпечення: конспект лекцій, електронна бібліотека навчальної літератури, презентації окремих тем, банк тестів, методичні вказівки до вивчення дисципліни для здобувачів

ВІДОМОСТІ ПРО РОЗРОБНИКІВ

ПІБ розробника: Бойко Д.І., доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту
email: boyko20@kart.edu.ua

ВНЕСЕННЯ ЗМІН

Засідання кафедри ФОіА	<i>Протокол № 1 від 29.08.2025 р.</i>	